

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

**Azərbaycan Respublikasının
Təhsil Nazirliyinin**

F-369 nömrəli **07.08** 2020-ci il
tarixli qərarı ilə təsdiq
edilmişdir.

**ƏSLİ İLƏ
DÜZDÜR**

**BAKALAVRİAT SƏVİYYƏSİNİN (ƏSAS (BAZA) ALI TƏHSİLİNİN)
İXTİSAS ÜZRƏ**

TƏHSİL PROQRAMI

İxtisasın (proqramın) şifri və adı: 050215 Tərcümə (dillər üzrə)

BAKİ – 2020

BAKALAVRIAT SƏVIYYƏSİNİN 050215 Tərcümə (dillər üzrə) İXTİSASI ÜZRƏ

TƏHSİL PROQRAMI

1. Ümumi müddəalar

- 1.1. Bakalavriat səviyyəsinin **“050215 Tərcümə (dillər üzrə)”** ixtisası üzrə Təhsil Proqramı (bundan sonra ixtisas üzrə Təhsil Proqramı) **“Təhsil haqqında”** Azərbaycan Respublikasının Qanununa, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarlarına, eləcə də **“Ali təhsilin bakalavriat (əsas (baza ali) tibb təhsili) səviyyəsi üzrə ixtisasların (proqramların) Təsnifatı”**na uyğun hazırlanmışdır.
- 1.2. Təhsil Proqramının məqsədləri aşağıdakılardır:
 - İxtisas üzrə məzunun kompetensiyalarını, ixtisasın çərçivəsini, fənlər üzrə təlim və öyrənmə metodlarını, qiymətləndirmə üsullarını, təlim nəticələrini, kadr hazırlığı aparmaq üçün infrastruktura və kadr potensialına olan tələbləri, tələbənin təcrübə keçmə, işə düzəlmə və təhsilini artırma imkanlarını müəyyənləşdirir;
 - Tələbələrə və işəgötürənləri məzunların əldə etdiyi bilik və bacarıqlar, eləcə də təlim nəticələri bərədə məlumatlandırmaq;
 - Təhsil Proqramı üzrə kadr hazırlığının bu proqrama uyğunluğunun qiymətləndirilməsi zamanı bu prosesə cəlb olunan ekspertləri məlumatlandırmaq.
- 1.3. Təhsil Proqramı tabeliyindən, mülkiyyət növündən və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən və **“050215 Tərcümə (dillər üzrə)”** ixtisası üzrə bakalavr hazırlığını həyata keçirən bütün ali təhsil müəssisələri üçün məcburidir.
- 1.4. Tələbənin 5 (beş) günlük iş rejimində həftəlik auditoriya və auditoriyadankənar ümumi yükünün həcmi 45 saatdır (xüsusi təyinatlı ali təhsil müəssisələri istisna olmaqla). Həftəlik auditoriya saatlarının həcmi ümumi həftəlik yükün 50%-dən çox olmamalıdır. İxtisasın xüsusiyyətindən asılı olaraq həftəlik yükün həcmi dəyişdirilə bilər.

2. Məzunun kompetensiyaları

- 2.1. Təhsil Proqramının sonunda məzun aşağıdakı ümumi kompetensiyalara yiyələnmişdir:
 - İxtisası üzrə Azərbaycan dilində şifahi və yazılı kommunikasiya bacarıqlarına;
 - İxtisası üzrə ən azı bir xarici dildə kommunikasiya bacarıqlarına;
 - Azərbaycan dövlətçiliyinin tarixi, hüquqi, siyasi, mədəni, ideoloji əsasları və müasir dünyadakı yeri və roluna dair sistemli və hərtərəfli biliklərə, milli dövlətimizin perspektiv inkişafını proqnozlaşdırma bacarıqlarına;

- Milli dövlətimizin qarşılaşdığı təhdidləri və çağırışları müəyyən etmə qabiliyyətlərinə;
- İş yerində informasiya texnologiyalarından istifadə etmək bacarığına;
- Komandada iş, problemin həllinə ortaq yaşamağa nail olmaq qabiliyyətinə;
- Yeni şəraitə uyğunlaşmaq, təşəbbüs irəli sürmək qabiliyyətinə və uğur qazanmaq iradəsinə;
- Məsələlərin həlli üçün əlavə məlumat resurslarını müəyyən etmək və seçə bilmək qabiliyyətinə;
- Peşəkar məqsədlər üçün müvafiq məlumatı təhlil etmək, ümumiləşdirmək və tətbiq etmək bacarıqlarına;
- Peşəkar fəaliyyətini planlaşdırmaq və təşkil etmək, gələcək təhsilini və mövcud bacarıqlarını təkmilləşdirilmək, vaxtı idarə etmək və tapşırıqları vaxtında tamamlamaq qabiliyyətinə;
- Fəaliyyətində sosial və ekoloji məsuliyyətə, eləcə də vətəndaş şüuruna və etik yaşamağa, həmçinin keyfiyyətə üstünlük vermək bacarığına;
- Bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə vəziyyəti və özünü yenidən qiymətləndirmək və özünütənqid bacarığına;
- Sistemli düşünmə bilmək, sistemləri təhlil edərək elementlər arasında əlaqələri aşkarlayıb dərk etmək, müxtəlif sahələrdə və fərqli səviyyələrdə sistemli əlaqə prinsiplərini dərk etmək, qeyri-müəyyən şəraitdə fəaliyyət göstərmək səriştəsi;
- Strateji baxış formalaşdırmaq, fəaliyyətin mümkün nəticələrini görə bilmək (mümkün, ehtimal edilən və arzu olunan), dərk etmək və qiymətləndirmək qabiliyyəti, fəaliyyətin gələcəyi haqqında aydın fikirə malik olmaq, risk və baş verə biləcək dəyişiklikləri nəzərə almaq, qərarların qəbulunda yenilikçi və yaradıcı olmaq bacarığı;
- Başqalarına qulaq asmaq, dinləmək, onların ehtiyaclarını, hərəkətlərini anlamaq, fikirlərini öyrənmək, yaranan münaqişələri həll etmək, problemlərin həllinə yönəlik kollektiv əməkdaşlıqda iştirak və fərqli yaşamalardan istifadə bacarığı;
- Qəbul edilmiş norma, yaşama və fikirləri tənqidi təhlil etmək, öz baxışlarına və fəaliyyətinə tənqidi yanaşmaq, cəmiyyətdə öz rolunu tənqidi qiymətləndirmək bacarığı.

Təhsil Proqramının sonunda məzun aşağıdakı peşə kompetensiyalarına yiyələnəməlidir:

- Azərbaycan dilini mükəmməl bilərək ixtisası üzrə öyrəndiyi xarici dilin leksik, qrammatik, sintaktik qaydalarını tərcümə prosesində tətbiq etmək bacarığına; (PK-1)
- Tərcümə sahəsində əldə etdiyi nəzəri bilikləri gələcək elmi fəaliyyətdə tətbiq etmək bacarığına; (PK-2)
- Müvafiq tərcümə bazarına uyğun olaraq peşəkar tərcüməçi bacarığına; (PK-3)
- İxtisası üzrə öyrəndiyi xarici dildə şifahi və yazılı kommunikasiya bacarığına; (PK-4)

- İxtisası üzrə öyrəndiyi xarici dildən Azərbaycan dilinə və əksinə şifahi tərcümə bacarığına; (PK-5)
- İxtisası üzrə öyrəndiyi xarici dildən Azərbaycan dilinə və əksinə yazılı tərcümə bacarığına; (PK-6)
- İxtisası üzrə öyrəndiyi xarici dildən yazılı mətni şifahi tərcümə etmək bacarığına; (PK-7)
- Peşəkar tərcüməçiyə zəruri olan keyfiyyətləri fəaliyyətində tətbiq etmək bacarığına; (PK-8)
- İxtisası üzrə tərcümə etdiyi ölkənin dili, siyasi quruluşu, mədəniyyəti, ədəbiyyatı, tarixi, coğrafiyası, iqtisadiyyatı haqqında biliklərə yiyələnərək, tərcüməçilik fəaliyyətində istifadə etmək bacarığına; (PK-9)
- Memo Q, Tradus və s. kompyuter proqramlarının köməyi ilə tərcümə bacarığına; (PK-10)
- Ardıcıl tərcümə zamanı qeydgötürmə texnikasını tətbiq etmək bacarığına; (PK-11)
- Tərcüməçi kimi ictimai-siyasi, hüquqi-inzibati, tibbi, iqtisadi və s. sahələrdə yenilikləri daim izləmək, informasiya təhlükəsizliyinin təmin olunması mexanizmlərini bilmək və istifadə etmək bacarığına; (PK-12)
- İxtisas dilində rəsmi sənədlər, CV, ticarət və işgüzar yazışmaları, müraciət məktublarını akademik yazı qaydalarına uyğun tərtib etmək və tərcümə prosesində tətbiq etmək bacarığına; (PK-13)
- İkinci xarici dildə şifahi və yazılı kommunikasiya bacarığına; (PK-14)
- Hər hansı bir mövzu üzrə xarici dildə ünsiyyət qurmaq, iki və ya daha çox işçi dildən istifadə etməklə danışıqlar aparmaq, simpozium, konfranslarda və bu tipli digər tədbirlərdə tərcümə etmək, ani olaraq bir işçi dilindən digərinə keçmək, görüşlər və müxtəlif tədbirlər zamanı ardıcıl və sinxron tərcüməni həyata keçirmək bacarığına; (PK-15)
- Tərcüməni bütün qrammatik və stilistik normalara uyğun olaraq həyata keçirmək vərdişlərinə; (PK-16)
- Sürətlə dəyişən və yeniləşən dünyada ən yeni və müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının, informasiya-məlumat bazalarının mənimsənilməsi, peşəkar tərcüməçinin fəaliyyətində tətbiq olunması məqsədilə mütəmadi olaraq özünütəhsil, əlavə təhsil proqramlarından yararlanmaq, o cümlədən, əmək bazarının tələbatına uyğun olaraq xarici və yerli baza-ixtisas müəssisələrində ixtisasdəyişmə, stajkeçmə və sair tədbirlərə vaxtında və məqsədli şəkildə cəlb olunmaq bacarığına. (PK-17)
- Karyera barədə ilkin anlayışları, karyera inkişaf fəaliyyətlərini, iş müsahibəsinə hazırlıq prosedurlarını və müsahibə texnikalarını bilmək, karyera yol xəritəsinin tərtib olunmasını və texnikaları, iradə, motivasiya və pozitiv düşüncə, işgüzar etika, iş axtarma strategiyaları, eləcə də iş üçün müraciət qaydalarını, peşəkar CV, rezume, istək və tövsiyə məktublarının hazırlanmasını bacarmaq; (PK-19)

- Vaxtın effektiv idarə edilməsini, stres menecmentini, kreativ, tənqidi və analitik düşüncə formalarını bilmək, problem həll etmə və qərarvermə texnikalarına, natiqlik bacarıqlarına sahib olmaq, eləcə də komanda işinin qurulmasını bilmək və liderlik prinsiplərinə yiyələnmək; (PK-20)
- Layihələrin hazırlanması idarə edilməsində iştirak etmək və digər çox istifadə olunan proqram təminatlarından istifadəni bacarmaq, iş həyatında şifahi və yazılı kommunikasiya vasitələrindən istifadə etməyi bacarmaq; (PK-21)
- Media materialları ilə işləmək, müəyyən mövzular üzrə araşdırmalar aparmaq, faktiki materialları toplamaq, ümumiləşdirmək, nəticə çıxarmağı bacarmaq; (PK-22)

3. Təhsil Proqramının strukturu

3.1. “050215 Tərcümə (dillər üzrə)” ixtisası üzrə Təhsil Proqramı 240 (4 il) AKTS kreditindən ibarətdir. Kreditlər aşağıdakı şəkildə bölüşdürülür:

Fənlərin sayı	Fənnin adı	AKTS krediti
1	Ümumi fənlər	30
1.	Azərbaycanın tarixi Bu fənn Azərbaycanın müasir dövlətçilik ənənələrinin yaranmasını, mərhələlərini, formalaşmasını və inkişafını öyrənir, müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin güclənməsində siyasi, ideoloji, iqtisadi, mədəni amillərin rolunu təhlil və tədqiq edir. Tələbələrimizdə vətənpərvərlik hissini aşılamaq üçün müxtəlif tarixi mərhələlərdə yaranmış dövlətlərin siyasi tarixi, ayrı-ayrı şəxsiyyətlərin qəhrəmanlıq nümunələri tarixi faktlar əsasında şərh olunur. Müasir dünyada Azərbaycan dövlətinin yeri və rolu sistemli təhlil edilir. Əsas məqsəd tələbələrdə geniş dünyagörüşünün, vətən sevgisinin, tarixi hadisələri analitik təhlil etmə qabiliyyətinin və hadisələrdən, siyasi proseslərdən düzgün nəticə çıxarmaq qabiliyyətini formalaşdırmaqdan ibarətdir.	5
2.	Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya Bu fənn çərçivəsində tələbələrə Azərbaycan dilində təqdimat etmək, natiqlik, akademik və işgüzar yazı bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	4
3.	Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya Bu fənn çərçivəsində tələbələrə ixtisası üzrə xarici dillərdən birində təqdimat etmək, natiqlik, akademik və işgüzar yazı, şifahi və yazılı bacarıqların aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.	15

4.	Seçmə fənlər (Seçmə fənlər ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilir. İxtisasın spesifikasiyasından asılı olaraq seçmə fənlərə əlavələr edilə bilər.)	6
4.1.	Fəlsəfə	3
	Sosiologiya	
	Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və hüququn əsasları	
	Məntiq	
	Etika	
	İnformasiya texnologiyaları (ixtisas üzrə)	3
	İnformasiyanın idarə edilməsi	
	Politologiya	
	Sahibkarlığın əsasları və biznesə giriş	
	İxtisas fənləri	120
5	Tələffüz və şifahi nitq vərdişləri Bu fənn ixtisas dilinə aid səs və hərf sisteminin, normativ qrammatikanın, müxtəlif situasiyalarda danışmaq üçün lazım olan normativ leksikanın tələbələr tərəfindən mənimsənilməsinə xidmət edir. Fənnin əsas məqsədi tələbələrə ixtisas dilinin fonetik sistemi və fonemləri haqqında geniş məlumat verməklə yanaşı, şifahi nitq vərdişlərini inkişaf etdirməkdən ibarətdir. Fənnin tədrisi zamanı mənimsənilmiş leksik bazanın əsasında oxu və şifahi nitq vərdişlərinin inkişafına yardımçı olan müxtəlif tapşırıqlar yerinə yetirilir. Fənnin tədrisi sayəsində tələbələr ixtisas dilində olan mətnləri düzgün tələffüz etmək, özünü sərbəst şəkildə təqdim etmək, sərbəst danışmaq, interaktiv metodların köməyi ilə mətnlər qurmaq, ünsiyyət yaratmaq, eşitdiyini anlamaq, eyni zamanda, söz, cümlə vurğusuna, intonasiyaya ciddi fikir verməklə, kontekst və situasiyalardan çıxış edərək informasiyanı dekodlaşdırmaq bacarığına yiyələnirlər.	20
6	Tərcüməçinin oxu vərdişləri Xarici dillərin tədrisi prosesində oxu vərdişlərinin formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi baxımından bu fənn mühüm rol oynayır. Fənnin məqsədi hədəf dildə istənilən mövzuda kontekst yönümlü mətnlər vasitəsilə oxu qaydalarını təkmilləşdirərək, tələbələrin ixtisas dilində oxu və anlama bacarıqlarını artırmaq, leksik bazalarını zənginləşdirməkdən ibarətdir. Oxuyub anlama və oxu sürətinin vəhdətindən təşkil olunan səlis oxu vərdişinin inkişaf etdirilməsi baxımından bu fənnin tədrisi zamanı "skimming" və "scanning" kimi müxtəlif oxu texnikalarından istifadə olunur. Fənnin tədrisi sayəsində tələbələr xarici dildə müxtəlif sahələrə aid olan mətnləri ixtisas dilinin orfoepik qaydalarına uyğun, leksik bazaya, söz, cümlə vurğusuna,	12

	intonasiyaya ciddi fikir verməklə rəvan şəkildə ifadə etmək vərdişlərinə və oxuduqlarını düzgün interpretasiya etmək bacarığına nail olurlar.	
7	<p>Tərcüməçinin yazı vərdişləri</p> <p>Xarici dillərin tədrisi prosesində yazı vərdişlərinin formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi baxımından bu fənn tələbələrə hədəf dildə istənilən mövzuda müəyyən yazı qaydalarını, müxtəlif məzmunlu mətnlərin səciyyəvi özəlliklərini öyrədir. Fənnin əsas məqsədi tələbələrə xarici dilin qrammatik yazı qaydalarını öyrədərək, tədrisin bakalavriat səviyyəsində xarici dilə mükəmməl yiyələnmiş gələcək tərcüməçi mütəxəssislər üçün baza bilikləri yaratmaqdan ibarətdir. Fənnin tədrisi zamanı tələbələr xarici dildə fikirlərini yazılı şəkildə sərbəst ifadə etməyi, müxtəlif növ məktubları aydın və səlis dildə yazmağı, CV-ləri düzgün şəkildə doldurmağı öyrənir və bu zaman geniş lüğət ehtiyatına malik olurlar. Fənnin tədrisi sayəsində tələbələr ixtisas dilində orfoqrafik qaydalara uyğun olaraq sərbəst yazmaq, müxtəlif növ yazışmaları tərtib etmək, qrammatik qaydalara uyğun esselər yazmaq, fikirlərini dəqiq çatdırmaq üçün yazı zamanı üslubu və strukturu düzgün seçmək bacarığına yiyələnirlər.</p>	12
8	<p>Peşəkar tərcümənin əsasları</p> <p>Bu fənn tələbələrə peşəkar tərcümənin mahiyyətini, onun qeyri-peşəkar tərcümədən fərqi, bir fəaliyyət sahəsi kimi peşəkar tərcüməçiliyə qoyulan tələbləri müəyyən edir. Fənnin əsas məqsədi tərcümə prosesində meydana çıxan problemləri üzə çıxarmaq, qarşıya qoyulan vəzifələri yerinə yetirmək üçün gələcək tərcüməçilərə lazımi bacarıq və vərdişləri aşılamaqdan ibarətdir. Fənnin tədrisi zamanı tərcümə nəzəriyyəsinə aid olan terminlərin fəal istifadəsinə yer verilir. Bu fənnin tədrisi sayəsində tələbələr tərcüməçilik, tərcümə məktəbləri, peşəkar tərcümənin və tərcüməçinin cəmiyyətdəki rolu, tərcümə prosesi, tərcüməçiyə lazım olan keyfiyyətlər, tərcüməçi və dilmanc fəaliyyətinin etik qaydaları, tərcümədə lüğətlərdən istifadə ilə bağlı ümumi biliklərə yiyələnirlər.</p>	4
9	<p>Xarici dil</p> <p>Bu fənn ixtisas dilindən əlavə ikinci xarici dilin öyrənilməsinə xidmət edir. Fənnin tədrisi ikinci xarici dil sisteminin öyrənilməsinə və dil bacarıqlarının əldə olunmasına nail olmaq üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Fənnin tədrisi zamanı tələbələrdə ikinci xarici dil biliklərini formalaşdırmaq üçün müxtəlif növ tapşırıqlardan istifadə olunur. Fənnin məqsədi tələbələrdə ikinci xarici dilin müxtəlif səviyyələri üzrə tələbələrə baza bilikləri verməkdən ibarətdir. Fənnin tədrisi sayəsində tələbələr ixtisas dilindən əlavə ikinci xarici dil platformasından əldə etdikləri baza bilikləri əsasında çox da mürəkkəb olmayan mətnləri tərcümə etmək, ünsiyyət qurmaq bacarığına yiyələnirlər.</p>	12
10	Tərcümə və müqayisəli üslubiyyat	3

	<p>Bu fənn funksional istiqamət baxımından müqayisəli üslubiyyat ilə tərcümə arasındakı əlaqəni əks etdirir. Fənnin məqsədi tələbələrdə orijinal və tərcümə mətninin müqayisəli üslubi təhlili haqqında ümumi təsəvvür yaratmaq, hədəf və məxəz dillərin üslubi çalarlarının müqayisəli şəkildə təsvirini müəyyənləşdirərək, hər iki dildə dil vahidlərinin struktur, tipoloji və morfoloji fərqliliklərini aşkarlamaqdan ibarətdir. Fənnin tədrisi zamanı tələbələr üslubiyyatın nəzəri əsasları ilə tanış olur, müxtəlif üslublu mətnlərin düzgün tərcüməsi məqsədilə müqayisəli təhlilə cəlb olunurlar. Fənnin tədrisi sayəsində tələbələr tərcümədə birbaşa tətbiq oluna biləcək üslubları, tərcümə pragmatikasını təmin edən distruktiv modelləri seçmək imkanına malik olur, tənqidi düşüncə tərzini inkişaf etdirərək, tərcümə prosesində üslubi çalarları müəyyənləşdirmək kimi keyfiyyətlərə yiyələnirlər. Eyni zamanda tələbələr fənnin tədrisindən əldə etdikləri biliklər əsasında tərcümə prosesində dil vahidlərinin yaratdığı üslubi çətinlikləri aradan qaldırmağa nail olurlar.</p>	
11	<p>Akademik yazı Bu fənn dünyaya, elm və təhsil sisteminə inteqrasiya etmək, qəbul olunmuş akademik yazı standartlarını mənimsəmək və onların üstünlüklərindən faydalanmaq üçün gələcək tərcüməçilərə tərcümə prosesində yararlı ola biləcək beynəlxalq akademik yazı qaydalarına riayət etməyi öyrədir. Fənnin tədrisi prosesində tələbələr esse, tezis, məqalə, buraxılış işi və dissertasiya yazmaq, öz fikirlərini mətn əsasında ifadə etmək və düşüncələrini əsaslandırmaq, eyni zamanda ixtisas dilinin qrammatik qaydaları nəzərə alınmaqla müxtəlif sahələr üzrə akademik yazı vərdişlərinə istiqamətlənən tapşırıqlar toplusundan istifadə etmək bacarıqları əldə edirlər. Fənnin tədrisigələcək tərcüməçilərin akademik yazı vərdişlərinin formalaşdırılmasına xidmət edir. Bu fənn sayəsində tələbələr ixtisas dilinin qrammatik qaydaları, durğu işarələri nəzərə alınmaqla müxtəlif dil səviyyələrində akademik yazı vərdişlərinə, ticarət və işgüzar yazışmaların, müraciət məktublarının, CV-lər, hesabatlar kimi yazılı sənədlərin spesifik xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirmək bacarığına yiyələnirlər.</p>	5
12	<p>Tərcümə və mədəniyyətlərəarası ünsiyyət Bu fənn ixtisas dilində danışılan ölkələrlə tanışlığa və mədəniyyətlərəarası ünsiyyətlə bağlı məqamlara istiqamətlənir. Fənnin əsas məqsədi tələbələrdə ixtisas dilində danışılan ölkənin coğrafiyası, tarixi, dini, təhsili, mədəniyyəti, ictimai-siyasi quruluşu haqqında tələbələrin malik olduqları biliklər yaratmaqdan ibarətdir. Göstərilən fənn tələbələrin koqnitiv biliklərinin formalaşmasında mühüm rol oynayır. Fənnin tədrisində qədim sivilizasiyalardan tutmuş müasir dövrə qədərki tarixin, mədəni faktların, qloballaşmanın, turizmin, siyasi</p>	3

	<p>və iqtisadi amillərin həmin ölkələrə təsirləri öyrənilir. Fənnin tədrisi nəticəsində tələbələr dili öyrədilən ölkələrin siyasi quruluşu, sosial, etnik strukturu, kütləvi informasiya vasitələri və s. ilə tanışlıqdan kifayət qədər bilik əldə edir, həmin ölkələrin mədəniyyətini və tarixini köklü şəkildə dərk edərək, digər mədəniyyətlərdən fərqləndirmək bacarığına yiyələnir, əldə etdikləri məlumatlardan tərcümə prosesində yararlanırlar.</p>	
13	<p>İlkin tərcümə vərdişləri Bu fənnin məqsədi tələbələrə ilkin tərcümə vərdişlərinin aşılmasından, peşəkar tərcüməçilik hazırlığında onları sahib olduqları baza bilikləri əsasında sadə mətnlərin tərcüməsi vasitəsilə yetişdirməkdən ibarətdir. Bu proses tələbələri lüğətlərdən düzgün istifadəyə, yadda saxlama mexanizminin sadə formasının tətbiqi qaydalarının mənimsənilməsinə, tərcümə sənəti ilə ilkin tanışlığa yönəldir. Kursun tədrisi zamanı hədəf və məxəz dillərdə sadə mətnlər tərcümə olunur, tərcümə qismində isə müxtəlif sahələrə (ictimai, publisistik, elmi-kütləvi, bədii və s.) aid olan asan mövzular seçilir. Fənnin tədrisi sayəsində tələbələr tərcümə prosesində ilkin vərdişlərə yiyələnir, tərcüməçilik fəaliyyətində ilk təcrübələrini qazanmış olurlar.</p>	5
14	<p>Sənədləşmə və terminologiya Bu fənn tələbələrə terminologiya ilə işləmək qaydalarını aşılaraq, konkret nümunə və tapşırıqlar əsasında terminlərin verilməsi üsullarının müqayisəli şəkildə təhlilini və araşdırılmasını nəzərdə tutur. Burada terminlərin yaranma və inkişaf tarixi, terminlər və termin bankı, tərcümə prosesində terminlərin rolu, sahə terminlərini əhatə edən materiallar əsasında termin banklarının yaradılması, terminoloji fəaliyyətin əsas prinsipləri, terminologiyada tətbiq edilən vasitələr, transliterasiya, xüsusi informasiyaların kompyuterləşdirilməsi və s. mövzular üzərində iş aparılır. Bu fənnin tədrisində morfoloji, semantik, sintaktik yolla yaranan terminlər, neologizmlər, klişelər, terminoloji ixtisarlar, ilkin və törəmə termin yaradıcılığı, terminlərin standartlaşması, Beynəlxalq Standartlaşma Təşkilatının iş prinsipləri, termin bankının yaranması və sistemləşdirilməsi geniş yer alır. Fənnin əsas məqsədi hədəf və məxəz dillərdə tərcümə prosesində terminlərdən düzgün istifadə etmək, terminlər bankı yaratmaqdan ibarətdir. Fənnin tədrisi sayəsində tələbələr hədəf və məxəz dillərdə terminologiyanın yaratdığı çətinlikləri aradan qaldırmaq və onların transformasiyası qaydalarını müəyyənləşdirmək bacarığına yiyələnirlər.</p>	5
15	<p>Yazılı mətnin şifahi tərcüməsi Bu fənn tələbələrə hədəf və məxəz dillərdə müxtəlif sahələrə aid (ictimai-siyasi, hüquqi-inzibati, iqtisadi, neft-qaz, bədii və s.) yazılı mətnlərin mənasını anlayıb onu şifahi şəkildə tərcümə etməyi və</p>	6

	<p>tərcümə prosesində şifahi tərcümə qaydalarını mənimsəməyi və tətbiq etməyi öyrədir. Bu fənnin məqsədi tələbələrdə müxtəlif mövzularda yazılmış mətnləri məzmunu saxlamaq şərtlə qısaltmaq, genişləndirmək, başqa şəkildə ifadə etməklə, tərəddüdsüz orijinala uyğun şifahi tərcümə vərdişlərini aşılamaqdır. Yazılı mətn və lüğətlərə əsaslanan bu fənnin tədrisi zamanı tələbələr öz tərcümələrinin audio yazısını yenidən səsləndirməklə gördükləri işin keyfiyyətinə nəzarət edir və səhvlərini dəqiqləşdirib gələcək tərcümələrdə nəzərə alırlar. Fənnin tədrisi əsasında tələbələrdə eşitmə yaddaşı deyil, görmə yaddaşı inkişaf etdirilir. Məhz buna görə də sürətli oxu vərdişinin inkişafı, diqqətin konsentrasiyası bu kursda xüsusi önəm kəsb edir. Fənnin tədrisi sayəsində tələbələrdə normal səsle, aydın tələffüzlə, təkrarlamadan, səhvlərini düzəltmədən, kəkələmədən, tərəddüd etmədən, davamlı fasilələr olmadan tərcümə etmə bacarığı formalaşır.</p>	
16	<p>Ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə texnikası Bu fənn ixtisas dilində müxtəlif sahələr üzrə dinlənən audio-video, şifahi mətn və ya aparılan danışıqları ardıcıl tərcümə etməyi, tərcümə zamanı qeydgötürmə texnikasının tətbiqini, həmin texnikaya uyğun qaydaların düzgün istifadəsini öyrədir. Fənnin əsas məqsədi tələbələrdə ardıcıl tərcümə prosesinin əsas aspektlərini əhatə edən bacarıq və vərdişlərin formalaşmasından ibarətdir. Fənnin tədrisi zamanı ardıcıl tərcüməçi üçün ən vacib şərtlərdən biri qeydgötürmə qabiliyyətinin inkişaf etdirilməsidir. Qeydgötürmə fikrin, hərəkətin, fikrə münasibətin, zamanın qeydlərinin sürətli şəkildə aparılması ilə əlaqədardır. Fənnin tədrisi əsasında tələbələr qısamüddətli yaddaş, yaxşı təqdimat qabiliyyəti və inandırma kimi keyfiyyətlərə yiyənirlər. Bundan əlavə tələbələr fənnin tədrisi sayəsində əsas ideyanın qeyd olunmasının vacibliyi, ixtisarlardan, əlaqələrdən düzgün istifadə, sözlərə emfatik mənanı əlavə etmə, qeydgötürmə texnikasında vertikalıqdan istifadə kimi bacarıqları formalaşdırırlar.</p>	7
17	<p>Kompüter tərcümə proqramları Bu fənn peşəkər tərcüməçi hazırlığı üçün əhəmiyyət kəsb edir. Fənnin tədrisi gələcək tərcüməçilər üçün qloballaşan dövrə uyğun olaraq tərcümə prosesində “TRADUS”, “MEMO Q” və s. kimi kompüter tərcümə proqramlarından istifadə qaydalarının öyrənilməsinə, əldə olunmuş baza biliklərinin həmin kompüter proqramları vasitəsilə düzgün tətbiqinə yönəlmişdir. Tələbələr fənnin tədrisi sayəsində müvafiq proqramlarla tanış olmaqla bərabər, tərcümə prosesində zəruri olan kompüter texnologiyalarının müvafiq imkanlarından müstəqil şəkildə istifadə etmək bacarığına yiyələnirlər.</p>	4
	<p>Yazılı tərcümə Bu fənn tələbələrə ixtisas dilində müxtəlif sahələrə aid (ictimai-</p>	9

18	<p>siyasi, hüquqi-inzibati, iqtisadi, neft-qaz, bədii və s.) mətnləri lüğətlərin köməyi, eləcə də lüğətsiz hədəf və məxəz dillərə yazılı şəkildə tərcümə etməyi, tərcümə olunmuş mətnlərin düzgün təhlil edilməsi bacarığını aşılıyır. Fənnin tədrisinin əsas məqsədi tərcümə nəzəriyyəsində mövcud metod və prosedurlara didaktik yanaşmadan ibarətdir. Tərcümə üçün seçilmiş mətnin növündən asılı olaraq, nəzəri baxımdan təklif edilən hər bir metod real şəraitdə dərslər prosesində mərhələli şəkildə praktik olaraq tətbiq edilir. Fənnin tədrisində təkcə tərcümə bacarıqlarının aşılmasına deyil, həm də tərcüməçi üçün ən vacib amil olan hər iki işçi dildə üslubi baxımdan yazı qaydalarına və dil normalarına əməl olunmasına, eyni zamanda tərcümə fəaliyyətində əvəz olunmaz vasitəyə çevrilmiş kompüterdən istifadə imkanlarına geniş yer verilir. Fənnin tədrisi sayəsində tələbələr tərcümə strategiyasını və taktikasını müəyyənləşdirmək bacarığına və ən əsası yazılı tərcümə sahəsində praktik vərdislərə yiyələnirlər;</p>	
19	<p>Şifahi tərcümə</p> <p>Bu fənn tələbələrə İxtisas dilində müxtəlif sahələrə aid (ictimai-siyasi, hüquqi-inzibati, iqtisadi, neft-qaz, bədii və s.) mətnləri lüğətlərin köməyi ilə, eləcə də lüğətsiz hədəf və məxəz dillərə şifahi şəkildə tərcümə etməyi, tərcümə olunmuş mətnlərin düzgün təhlil edilməsi bacarıqlarını aşılıyır. Yazılı mətnin şifahi tərcüməsi, ardıcıl tərcümə və sinxron tərcümə növlərindən ibarət olan şifahi tərcümə fənninin tədrisi eşitmə, dinləmə, fikrini səlissə ifadə etmə, bir dildən digər dilə həmin dilin qaydalarına riayət etməklə düzgün tərcümə və analitik-məntiqlə bağlı məqamları əhatə edir. Tədris prosesində tələbələr mətnləri təhlil edərək, qısamüddətli və uzunmüddətli yaddaşlarını inkişaf etdirir, bununla bağlı müxtəlif tapşırıqlar üzərində işlər aparır, hər iki işçi dildə ictimai-siyasi, tibbi, iqtisadi və s. sahələr üzrə şifahi tərcüməyə cəlb olunurlar. Fənnin tədrisi sayəsində tələbələr tərcümə strategiyasını və taktikasını müəyyənləşdirmək bacarığına və ən əsası şifahi tərcümə sahəsində praktik vərdislərə yiyələnirlər.</p>	7
20	<p>Tərcümə nəzəriyyəsi</p> <p>Bu fənn tələbələri tərcümə dünyasına daxil edərək, onların gələcək tərcüməçi kimi formalaşmasında mühüm rol oynayır. Tətbiqi dilçiliyin bir sahəsi kimi tərcümə nəzəriyyəsi fənni tərcümə prosesi ilə bağlı olan əsas nəzəriyyələrin, metodların, prinsiplərin, tendensiyaların elmi əsaslarının öyrənilməsinə və tərcüməşünaslıq və tərcümə məktəbləri ilə bağlı daha geniş nəzəri biliklərin mənimsənilməsinə istiqamətlənir. Tərcüməçilərin yetişməsində böyük rol oynayan bu fənn dillərarası transformasiya prosesinin, yəni məxəz dildəki mətnin hədəf dildəki ekvivalent mətnə çevrilməsi prosesinin elmi təsviridir. Fənnin məqsədi tərcümənin mahiyyəti, onun forma və növləri, mükəmməl tərcüməyə</p>	3

	aparan yolları, tərcümənin müxtəlif aspektlərini, tərcümə prosesində linqvomədəni fərqlilikləri müəyyənləşdirməkdən ibarətdir. Fənnin tədrisi sayəsində tələbələr tərcümə sənəti ilə yaxından tanış olur, tərcümə sahəsində gələcək elmi fəaliyyətləri ilə bağlı zəruri baza biliklərinə yiyələnirlər.	
21	Mülki müdafiə Fənn çərçivəsində fəvqəladə halların qarşısının alınması və aradan qaldırılması üçün vahid dövlət sistemi, təbii fəlakətlər zamanı təhlükəsizliyin təmin edilməsində vətəndaşların hüquq və vəzifələri, fərdi və kollektiv müdafiə prinsipləri, qəza-xilasetmə və digər təxirəsalınmaz işlər, ilk tibbi yardımın göstərilməsi, təcili təxliyə və bərpa tədbirləri, təhsil sahəsində mülki müdafiə tədbirləri təşkil etmək kimi məsələlər tədris olunur.	3
....	Ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər¹ Burada olan fənlər hər bir ali təhsil müəssisəsi tərəfindən fərdi qaydada müəyyən edilir və həmin ixtisasın tədris planında əksini tapır	60
	Təcrübə	30
	Cəmi	240

4. Tədris və öyrənmə

- 4.1. Tədris və öyrənmə mühiti elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələr təhsil proqramında nəzərdə tutulan təlim nəticələrini əldə edə bilsinlər.
- 4.2. Tədris və öyrənmə metodları müvafiq sənədlərdə (məsələn, müəllimin sillabusunda və s.) təsvir edilməli və ictimaiyyətə (məsələn, universitetin veb sahifəsində, proqramın broşurlarında və s.) açıq olmalıdır.
- 4.3. Tədris və öyrənmə metodları innovativ təhsil təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Tədris və öyrənmə metodlarının müntəzəm şəkildə təkmilləşdirilməsi universitetin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.
- 4.4. Təlim prosesində fərqli tədris metodlarından istifadə edilməlidir. Bu metodlar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrin təlim prosesindəki fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə ediləcək tədris və öyrənmə metodlarına aşağıdakıları nümunə olaraq göstərmək olar:
 - mühazirə, seminarlar, praktiki tapşırıqlar;
 - təqdimatlar və müzakirələr, debatlar;

¹Bu fənlər professor-müəllim heyətinin təcrübəsi, tədqiqat infrastrukturunu, yerli və beynəlxalq iş imkanları nəzərə alınaraq ali təhsil müəssisəsi tərəfindən təklif edilir. Ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər tələbələr üçün seçmə xarakteri daşmalı, eləcə də tələbələrin xarici mübadilə proqramlarında iştirakına şərait yaratmalıdır.

- müstəqil iş/araşdırma (məsələn, praktiki nümunələrlə iş);
- layihələr;
- problemlərə əsaslanan tədris;
- sahə işləri;
- rol oyunları;
- hesabatlar;
- qrup qiymətləndirməsi;
- ekspert metodu;
- video və audio konfrans texnologiyaları;
- video və audio mühazirələr;
- distant təhsil;
- simulyasiyalar;
- və s.

Qeyd: sadalanan metodlar ixtisasın spesifikasiyasından asılı olaraq seçilə və (və ya) dəyişdirilə bilər.

- 4.5. Təhsildə nəzəriyyə və praktiki təlim arasında tarazlıq gözlənilməlidir. Əsas diqqət əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına uyğun olaraq praktiki bacarıqların gücləndirilməsinə yetirilməlidir.
- 4.6. Təhsil proqramı tələbələrin müstəqilliyini dəstəkləməli və ömürboyu təlim konsepsiyasını inkişaf etdirməlidir. Təhsil prosesinin sonunda tələbə hər hansı istiqamətdə müstəqil işləyə bilməli və təhsilini ömürboyu davam etdirməyi bacarmalıdır.

5. Qiymətləndirmə

- 5.1. Qiymətləndirmə elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələrin gözlənilən təlim nəticələrini əldə etmələri səmərəli şəkildə ölçülə bilinsin. Bu, əldə olunan irəliləyişi monitorinq etməyə, təhsil proqramlarının nəticələrinə hansı dərəcədə nail olunduğunu qiymətləndirməyə, eləcə də tələbələrlə fikir mübadiləsinə şərait yaratmağa və təhsil proqramlarının təkmilləşdirilməsi üçün ilkin şərtlərin formalaşdırılmasına yardım etməlidir.
- 5.2. Qiymətləndirmə üsulları müvafiq sənədlərdə (məsələn, fənn proqramında, sillabusda və s.) təsvir edilməli və hamı üçün açıq olmalıdır (məsələn, universitetin veb sahifəsində, proqramın broşurlarında və s.).
- 5.3. Qiymətləndirmə üsulları innovativ tədris təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Qiymətləndirmə üsullarının müntəzəm

şəkildə yenilənməsi ali təhsil müəssisəsinin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.

5.4. Tədris prosesində fərqli qiymətləndirmə üsullarından istifadə edilməlidir. Bu üsullar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrin təlim prosesindəki fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə ediləcək qiymətləndirmə üsullarına nümunələr:

- yazılı tapşırıqlar;
- bilik və bacarıqlara dair testlər, kompyuter əsaslı testlər;
- şifahi təqdimatlar;
- sorğular;
- açıq müzakirələr;
- praktika hesabatları, sahə işləri hesabatları;
- praktikada, laboratoriyada müşahidələrə əsasən bacarıqların qiymətləndirilməsi;
- layihə işlərinə dair hesabatlar;
- portfolionun qiymətləndirilməsi;
- frontal sorğu;
- qrup şəklində və özünü qiymətləndirmə;
- və s.

Qeyd: sadalanan üsullar fənnin spesifikasiyasından asılı olaraq seçilə və (və ya) dəyişdirilə bilər.

5.5. Təlim nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsində istifadə olunan üsullar aydın müəyyənləşdirilmiş meyarlara əsaslanmalıdır və təhsil müddətində tələbənin əldə etdiyi bilik, bacarıq və qabiliyyət səviyyəsini düzgün və etibarlı şəkildə müəyyən etməyə imkan verməlidir. Təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsi zamanı müəllimlər şəffaflıq, qərəzsizlik, qarşılıqlı hörmət və humanistlik prinsiplərini rəhbər tutmalıdırlar.

5.6. Tələbələrə müəllimlərlə/qiymətləndiricilərlə təhsillərinin bütün aspektlərini, o cümlədən qiymətləndirmə prosesini müzakirə etmək imkanı verilməlidir. Ali təhsil müəssisəsi müvafiq qaydalara uyğun olaraq qiymətləndirmə prosesi, yaxud qiymətlə bağlı apelyasiya prosedurlarını müəyyən etməlidir.

5.7. Akademik etika təhsil prosesində önəmli yer tutur. Tələbələrə akademik dürüstlüyə riayət etmək, plagiarizm problemini anlamaq öyrədilir. Onlar intellektual əməyin əqli mülkiyyət hüquqları barəsində məlumatlandırılmalıdırlar.

6. Proqramın və hər bir fənnin təlim nəticələri

6.1. Təhsil proqramının təlim nəticələri, eləcə də hər bir fənnin təlim nəticələrinin müəyyənləşdirilməsi və hər bir fənnin sillabusunun hazırlanması ali təhsil müəssisəsinin/akademik heyətin səlahiyyətindədir.

- 6.2. Təlim nəticələri hər bir ali təhsil müəssisəsi tərəfindən Əlavə 1-dəki formaya uyğun olaraq müəyyənləşdirilir. Təlim nəticələri matrisində (Əlavə 2) fənlərlə təlim nəticələri arasındakı əlaqə əks olunmalıdır.
- 6.3. Təhsil Proqramının cəmiyyətin və əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına cavab verən nəzəri və praktiki məzmunu təmin etməsi məqsədilə fənlərin sillabusları müntəzəm şəkildə yenilənməlidir.

7. İnfrastruktur və kadr potensialı

- 7.1. “050215 Tərcümə (dillər üzrə)” ixtisasının təhsil proqramına müvafiq hazırlanmış tədris planında nəzərdə tutulan fənlər üzrə dərslərin aparılması, təcrübələrin keçirilməsi və elmi-tədqiqat işlərinin yerinə yetirilməsi üçün müvafiq İKT ilə təchiz olunmuş kabinet və laboratoriyalar, kompüter sinifləri, emalatxanalar və s. ilə təmin olunmuş maddi-texniki bazası olmalıdır. Təhsilənlərin ali təhsil müəssisəsinin lokal şəbəkəsinə, internetə, məlumat bazalarına, elektron kitabxanalarına, axtarış sistemlərinə çıxışı təmin edilməlidir.
- 7.2. Ali təhsil müəssisələrinin professor-müəllim heyəti, bir qayda olaraq, elmi dərəcəyə malik olur. Digər dövlət, yaxud özəl müəssisələrdən və/və ya digər müvafiq təşkilatlardan gələn yüksək ixtisaslı mütəxəssislər, həmçinin müvafiq ixtisas qrupu üzrə minimum magistr dərəcəsinə sahib olan şəxslər də tədrisə cəlb oluna bilərlər.

8. Təcrübə

- 8.1. Təcrübə tələbənin nəzəri biliklərinin praktikada tətbiqi, eləcə də peşə bacarıqlarının gücləndirilməsi baxımından önəmlidir. İxtisasın xüsusiyyətlərindən asılı olaraq təcrübənin təşkili qaydaları ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən oluna bilər.
- 8.2. Təcrübə özəl şirkətdə, dövlət müəssisəsində, tədqiqat laboratoriyasında (eləcə də universitet, AMEA, yerli, yaxud beynəlxalq özəl təşkilat və şirkətlərdə və s.) təşkil oluna bilər.
- 8.3. Təcrübə prosesindən maksimal fayda əldə etmək məqsədilə tələbələr ilkin hazırlıq prosesinə cəlb edilməli (karyera palanlanması) və onların müvafiq bacarıqları (yumşaq və sərt bacarıqlar) formalaşdırılmalıdır.
- 8.4. Təcrübənin təşkili ali təhsil müəssisəsinin vəzifəsidir. Təcrübədən öncə ali təhsil müəssisəsi və təcrübə təşkil olunacaq qurum arasında müqavilə imzalanmalıdır. Müqavilədə təcrübənin keçirilmə şərtləri, tələbələrin hüquq və vəzifələri və digər zəruri təfərrüatlar əks olunur. Təcrübəni təşkili iki formada təklif olunacaqdır. İmzalanmış müqaviləyə uyğun olaraq, tələbələr müvafiq şirkət və qurumlarda təcrübə imkanlarını araşdıracaq və müsbət dəyərləndirilən tələbələr qarşı tərəfin razılıq sənədlərini universitetə təqdim edəcəkdir. Eyni zamanda, tələbənin fərdi müraciəti əsasında onun ixtisasına uyğun digər qurumlarda, o cümlədən xaricdə təcrübə keçməsinə icazə verilir.

8.5. Təcrübənin təşkilinin ikinci forması isə, tələbələrin iş dünyasından daxil olan sifariş layihələrinin icra olunmasıdır. Belə ki, müxtəlif özəl və dövlət qurumlarında ehtiyac duyulan araşdırmalar, təkmilləşmə imkanları, problemlərə həll yolları tələbə və mentor müəllimlərin birgə fəaliyyəti ilə təhlil və tədqiq ediləcək və layihə şəklində sifarişçilərə təqdim ediləcəkdir.

8.6. Təcrübənin qiymətləndirilməsi təqdim olunmuş layihənin dəyərləndirilməsindən sonra iş dünyası nümayəndələri tərəfindən həyata keçiriləcəkdir.

9. Məşğulluq və ömürboyu təhsil

9.1. “050215 Tərcümə (dillər üzrə)” ixtisası üzrə məzun olan tələbələr əsasən dövlət qurumlarında, yerli özünüidarəetmə orqanlarında və mülkiyyət formasından asılı olmayaraq müxtəlif müəssisələrdə tərcüməçi mütəxəssis/məsləhətçi olaraq fəaliyyət göstərə bilirlər. Bundan əlavə, məzunlar tabeliyindən asılı olmayaraq peşəsinə və ixtisas dərəcəsinə uyğun gələn istənilən sahədə, təşkilatda, idarədə, müəssisədə, birlikdə, qurumda, nazirlik və komitələrdə həmçinin agentliklərdə və araşdırma/beyin mərkəzlərində tərcüməçi-mütəxəssis olaraq da çalışa bilirlər.

9.2. Ali təhsil müəssisəsi Təhsil Proqramının məzunlarının məşğulluğuna dair müntəzəm sorğular keçirməli, eləcə də vakant iş yerlərinə dair məlumatları öz veb sahifəsində yerləşdirməlidir.

9.3. “050215 Tərcümə (dillər üzrə)” ixtisası üzrə Təhsil Proqramının məzunları təhsillərini “Təhsil” ixtisasları qrupuna daxil olan “060101 Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi”, “060102 Dil və ədəbiyyat müəllimliyi”(dillər üzrə), “060103 Xarici dil müəllimliyi”(dillər üzrə), “Humanitar və sosial” ixtisaslar qrupuna daxil olan “060201 Filologiya”, “060203 Tərcümə”, “060204 Jurnalistika”(bəzi ixtisaslaşmalar üzrə) Magistr proqramlarında davam etdirə bilirlər.

9.4. Təhsil müddətində əldə olunan bilik, bacarıq və yanaşmalar məzunların müstəqil şəkildə ömürboyu təhsil almaları üçün ilkin şərtlərdəndir.

Razılaşdırılmışdır:

Azərbaycan Respublikasının Təhsil
Nazirliyinin Aparat rəhbərinin müavini,

Elm, ali və orta ixtisas təhsil
şöbəsinin müdiri

 Yaqub Piriye

“ 06 ” 08 2020-ci il

Humanitar və sosial ixtisaslar
qrupu üzrə

Dövlət Təhsil Proqramlarını
Hazırlayan işçi qrupun sədri

 Fariz İsmayılzadə

“ 05 ” *avqust* 2020-ci il

Təhsil Proqramı və fənlər üzrə təlim nəticələri

Ali təhsil müəssisəsi Təhsil Proqramı və hər fənn üzrə gözlənilən təlim nəticələrini müəyyən etməlidir. *Aşağıdakı cədvəllərdə ən azı 6 təlim nəticəsi sadalanmalıdır (Təhsil Proqramı və hər fənn üzrə ayrılıqda)*

Təhsil Proqramının təlim nəticələri (PTN)

Tələbələr aşağıda sadalanan bacarıqları əldə edirlər:

PTN 1. Yüksək yaradıcı və tənqidi təfəkkürə, vətənpərvərliyə, geniş erudisiyaya, sosial-siyasi məsuliyyətə, yazılı və şifahi nitq vərdişlərinə, bir neçə xarici dildən sərbəst istifadə etməyi bacarır.

PTN 2. İxtisas dilində kiçik həcmli mətnləri oxuyub təhlil etməyi, oxuduğu mətnləri söz, cümlə vurğusu, intonasiya əsasında dəyərləndirməyi, ixtisas dilində verilmiş mətnlərə aid orfoepik qaydaları ana dili ilə müqayisə əsasında təhlil etməyi, ixtisas dilinin struktur qaydalarına riayət etməklə oxumağı bacarır;

PTN 3. "Tərcümə" ixtisası ilə bağlı ilkin məlumatları təhlil etməyi, tərcümənin müxtəlif təsnifatlarını izah etməyi, peşəkar tərcüməçiyə lazım olan bacarıq, bilik və vərdişlərdən istifadə etməyi, tərcüməçinin cəmiyyətdəki rol və mövqeyinə xidmət edən etik qaydalardan istifadə etməyi, tərcümə məktəbləri ilə bağlı ümumi məlumatları dəyərləndirməyi bacarır;

PTN 4. Hədəf və məxəz dillərdə struktur, tipoloji və morfoloji fərqlilikləri müəyyənləşdirməyi, hədəf və məxəz dillərdə mətnlərin üslubi çalarlarını təsvir etməyi, dil vahidlərinin tərcüməsi zamanı hədəf və məxəz dillərdə yaranan çətinlikləri aradan qaldırmağı, hədəf və məxəz dillərdən tərcümə olunmuş mətnləri təhlil etməyi bacarır;

PTN 5. İxtisas dilinin akademik yazı qaydalarından istifadə etməyi, ixtisas dilinin qrammatik qaydaları, durğu işarələri nəzərə alınmaqla sənədləri düzgün yazmağı, ixtisas dilində ticarət və işgüzar yazışmaları, xahiş məktublarını, CV-lər, hesabatlar kimi yazılı sənədləri düzgün şəkildə yazmağı bacarır;

PTN 6. İxtisas dilində danışılan ölkənin mədəniyyəti, coğrafiyası, iqtisadiyyatı, adət-ənənələri ilə haqqında məlumatları təhlil etməyi, ixtisas dilində danışılan dövlətlərə aid vacib məlumatların tərcümədə tətbiqini, ixtisas dilində danışılan ölkə biliklərinin mədəniyyətlərarası ünsiyyətdə istifadəsini, tərcümə zamanı ixtisas dilində danışılan ölkə mədəniyyətini düzgün şərh etməyi bacarır;

PTN 7. İxtisas dili üzrə sənədləşmə və terminologiya qaydalarından tərcümədə düzgün istifadəni, tərcümə prosesi zamanı transliterasiya qaydalarının tətbiqini, terminlər bankı üzərində lazımi şəkildə işləməyi bacarır;

PTN 8. Hədəf və məxəz dillərdə yazılı mətnin şifahi tərcüməsini, yazılı mətnin şifahi tərcüməsi zamanı hədəf və məxəz dillərdə müxtəlif sahələrə (ictimai-siyasi, hüquqi-inzibati, iqtisadi, neft-qaz, bədii və s.) aid terminoloji bazanın düzgün istifadəsini, hədəf və məxəz dillərə yazılı mətnin şifahi tərcüməsi zamanı şifahi tərcümə qaydalarının tətbiqini, hədəf və məxəz dillərə yazılı mətnin şifahi tərcüməsi zamanı konsentrasiya olmaq qabiliyyəti var;
PTN 9. Hədəf və məxəz dillərinə ardıcıl tərcümə zamanı qeydgötürmə texnikasının düzgün tətbiqini, hədəf və məxəz dillərində şifahi mətnləri və ya aparılan danışıqları qeydgötürmə texnikası ilə ardıcıl tərcümə etməyi, hədəf və məxəz dillərində müxtəlif sahələr üzrə dinlənən audio-videoyazıları ardıcıl tərcümə etməyi, hədəf və məxəz dillərə ardıcıl tərcümə zamanı meydana çıxan çətinlikləri aradan qaldırmağı bacarır;
PTN 10. Maşın tərcüməsi sahəsində texniki bacarıqların tətbiqini, “maşın tərcüməsi üçün zəruri terminoloji bazanı düzgün tətbiq etməyi, kompüter tərcüməsi zamanı MEMO Q, TRADUS və s. proqram təminatından istifadəni bacarır;
PTN 11. İxtisas dili üzrə hədəf və məxəz dillərinə yazılı tərcümən, hədəf və məxəz dillərində hüquqi-inzibati, iqtisadi, neft-qaz, bədii və s. sahələrə aid terminlərdən yazılı tərcümədə düzgün istifadə etməyi, hədəf və məxəz dillərinə yazılı tərcümə zamanı akademik yazı normalarına düzgün riayət etmək səriştəsi var.
PTN 12. Empirik və analitik tədqiqat vərdişlərini inkişaf etdirmək; müqayisə, qarşılaşdırma, analiz və sintez kimi elmi-akademik bacarıqlar formalaşdırmaq; sahə işi, məlumatın toplanması, emalı və sistemləşdirilməsi vərdişlərini əldə etmək;

Fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)

“Azərbaycan tarixi” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)
FTN1 Azərbaycanın dünyanın ən qədim yaşayış məskənlərindən, ilk sivilizasiya məkanlarından biri olmasını müəyyən etməyi bacarır.
FTN 2 Azərbaycanın müxtəlif dövrlərdə dövlətçiliyinin təşəkküllü şəraitini, siyasi, beynəlxalq amilləri təhlil etməyi bacarır.
FTN 3 Azərbaycanda milli-dövlətin təşəkkülü, formalaşmasında ideoloji, iqtisadi və mədəni amillərin rolunu təhlil etməyi bacarır; azərbaycançılıq ideologiyasını dərk edir.
FTN 4 Müxtəlif dövrlərdə Azərbaycan dövlətçiliyinin zəifləməsinə təsir göstərmiş xarici və daxili amilləri təhlil etməyi və ümumiləşdirməyi bacarır.
FTN 5 Azərbaycan dövlətinin müasir dünyada yeri və rolunu sistemli şəkildə öyrənmək.
FTN 6 Azərbaycan tarixinin inkişafının tarixi təcrübəsindən düzgün nəticələr çıxarmağı bilmək.
FTN 7 Müasir mərhələdə Azərbaycan dövlətçiliyinin güclənməsini şərtləndirən amilləri, şəxsiyyətin rolunu təhlil və müəyyən etməyi bacarır.

“Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Qloballaşma şəraitində Azərbaycan dili və ona göstərilən dövlət qayğısı ilə bağlı məlumatlara yiyələnmək. Dövlət dili haqqında fərman və sərəncamlar, “Ulu öndər Heydər Əliyev və Azərbaycan dili” mövzusunda təqdimatlar hazırlamağı öyrənmək; “Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya” fənninin məqsəd və vəzifələrini bilmək. Kommunikasiyanın forma və funksiyaları, kommunikasiya səviyyələri barədə biliklərə sahib çıxmaq.

FTN 2 Akademik kommunikasiya prosesində köməkçi nitq hissələrinin rolunun nədən ibarət olduğunu mənimsəmək; şifahi və yazılı kommunikasiyalar, habelə nitqə verilən tələblər: nitqin düzgünlüyü, dəqiqliyi, aydınlığı, səlisliyi, təmizliyi, yığcamlığı, sadəliyi, zənginliyi, rabitəliliyi və digər önəmli məsələlərin rolunu müasir tələblər səviyyəsində öyrənmək.

FTN 3 Kommunikasiya ritorikasının nədən ibarət olduğunu, ədəbi dilin üslublarını, Azərbaycan ədəbi dilinin aktiv və passiv leksikasını bilmək. Ədəbi dil və kommunikativlik, kommunikativliyin növləri, kommunikativlikdə rabitə və kommunikativ strategiya və yaradıcılıq texnologiyalarını mənimsəmək.

FTN 4 Dinləmə mədəniyyəti və dinləmənin kommunikasiya növü kimi mahiyyətini öyrənmək. Dinləmə və diqqət, dinləmə formaları, dinləmə bacarıqlarının təkmilləşdirilməsinin önəmini qavramaq; kommunikasiya mədəniyyəti, danışmaq etikası və müraciət etikətləri barədə məlumatlara yiyələnmək; təşkil olunmuş nitqin (mühazirə, məruzə, çıxış, spontan nitq) özünəməxsusluğunu bilmək; şifahi şəkildə işgüzar kommunikasiya yaratmaq.

FTN 5 Müasir Azərbaycan dilinin işgüzar üslubu barədə məlumatları və qaydaları öyrənmək; İşgüzar kommunikasiyada məktubluların rolu, elektron və onlayn kommunikasiyalar barədə biliklərini zənginləşdirmək; yazılı şəkildə işgüzar kommunikasiya yaratmaq.

FTN 6 Rəsmi-ışgüzar sənədləri dili barədə məlumatları öyrənmək; işgüzar kommunikasiyaların növləri və formaları, həmçinin dili və üslubu barədə məlumatlara yiyələnmək. İşgüzar kommunikasiyada Azərbaycan dilinin saflığının, orfoqrafiya qaydalarının və cümlə quruluşuna əməl olunmasının mahiyyətini öyrənmək. İşgüzar ritorika haqqında nəzəri və praktik çalışmalara sahib çıxmaq.

FTN 7 Azərbaycan dilində ixtisas üzrə yazılı və şifahi təqdimatlar hazırlamağı bacarmaq.

“Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN1 Yazılı və şifahi nitq prosesində xülasələşdirmək, parafraz etmək, sintez etmək kimi bacarıqlar nümayiş etdirmək.

FTN 2 Nisbətən mürəkkəb mətnləri oxuyub təhlil edə bilmək; dinlədiyi və oxuduğu mətnin (ixtisasına uyğun elmi, ictimai-siyasi və s.) icmalını təqdim edə bilmək.

FTN 3 Müəyyən edilmiş məqsədə uyğun yazı strategiyaları seçə bilmək; müxtəlif janrlarda yazı nümunələri nümayiş etdirmək; yazılı şəkildə işgüzar kommunikasiya yaratmağı bacarması.

FTN 4 Effektiv ünsiyyət yaratmaq üçün sual müdaxiləsi, empatik dinləmə, məlumatı dəqiqləşdirmə, məlumatı əlavə təfərrüatla zənginləşdirmə və s. kimi texnologiyalara yiyələnmək.

FTN 5 İxtisas sahəsi daxilində müzakirələrdə iştirak edə bilmək; şifahi şəkildə işgüzar

kommunikasiya yaratmağı bacarır.

FTN 6 Öyrəndiyi dildə yazılı təqdimatlar hazırlamağı bacarır.

FTN 7 Konkret sual ətrafında rəhbərli, məntiqli və adekvat şifahi və yazılı mətn formalaşdırmaq.

“Tələffüz və şifahi nitq vərdişləri” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 İxtisas dilində bütün dil normalarını;

FTN 2 İxtisas dilində mətnlərin struktur qaydalarını;

FTN 3 İxtisas dilində dinlədiyi informasiyanın mənasını;

FTN 4 İxtisas dilində super segment vahidlərin funksiyalarını;

FTN 5 İxtisas dilində düzgün tələffüz qaydalarını;

FTN 6 İxtisas dilində informasiyanın dekodlaşmasında kontekst və situasiyanın rolunu.

“Tərcüməçinin oxu vərdişləri” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 İxtisas dilinin orfoepik qaydalarını;

FTN 2 İxtisas dilinin leksik bazasını;

FTN 3 İxtisas dilində oxuduqlarının mənasını;

FTN 4 İxtisas dilində prosodik qaydaları;

FTN 5 İxtisas dilində verilmiş mətnlərin orfoepik qaydalarının ana dili ilə müqayisə yollarını;

FTN 6 İxtisas dilinin struktur oxu qaydalarını.

“Tərcüməçinin yazı vərdişləri” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 İxtisas dilinin orfoqrafik qaydalarını;

FTN 2 İxtisas dilində mətnlər və esselər yazmaq üçün leksik- qrammatik bazanı;

FTN 3 İxtisas dilində yazdıqlarının mənasını;

FTN 4 İxtisas dilində fikirlərini dəqiq çatdırılması üçün yazı üslubunu;

FTN 5 Müxtəlif növ yazışmaların tərtibat qaydalarını;

FTN 6 İxtisas dilinin struktur yazı qaydalarını.

“Peşəkar tərcümənin əsasları” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Tərcüməçi ixtisası ilə bağlı ilkin məlumatları;
FTN 2 Tərcümənin müxtəlif təsnifatlarını;
FTN 3 Peşəkar tərcüməçiyə lazım olan parametrləri;
FTN 4 Tərcüməçinin cəmiyyətdəki rolu və mövqeyinə xidmət edən etik qaydaları;
FTN 5 Tərcümədə lüğətlərdən istifadə qaydalarını;
FTN 6 Tərcümə məktəbləri ilə bağlı ümumi məlumatları.
“Xarici dil” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)
FTN 1 İxtisas dilindən əlavə ikinci xarici dildə əsaslı biliklərə;
FTN 2 İxtisas dilindən əlavə ikinci xarici dildə leksik bazanı;
FTN 3 İxtisas dilindən əlavə ikinci xarici dilin qrammatik qaydalarını;
FTN 4 İxtisas dilindən əlavə ikinci xarici dildə çox da mürəkkəb olmayan mətnlərin struktur qaydalarını;
FTN 5 İxtisas dilindən əlavə ikinci xarici dildə üslubi qaydaları;
FTN 6 İxtisas dilindən əlavə ikinci xarici dildə mətnləri tərcümə etmək qaydalarını.
“Tərcümə və müqayisəli üslubiyyət” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)
FTN 1 Hədəf və məxəz dillərdə linqvistik qaydaları;
FTN 2 Hədəf və məxəz dillərdə dil vahidlərinin struktur, tipoloji və morfoloji fərqliliklərini;
FTN 3 Hədəf və məxəz dillərdə mətnlərin üslubi çalarlarını;
FTN 4 Hədəf və məxəz dillərdə üslubi cəhətdən oxşar və fərqli xüsusiyyətləri;
FTN 5 Hədəf və məxəz dillərdə dil vahidlərinə məxsus xüsusiyyətləri;
FTN 6 Hədəf və məxəz dillərdə tərcümə qaydalarını.
“Akademik yazı” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)
FTN 1 İxtisas dilinin akademik yazı qaydalarını;
FTN 2 İxtisas dilinin müxtəlif dil səviyyələrində akademik yazı qaydalarını;

FTN 3 İxtisas dilinin qrammatik qaydalarını, durğu işarələri nəzərə alınmaqla sənədlərin düzgün yazılma qaydalarını;
FTN 4 İxtisas dilində ticarət və işgüzar yazışmaların, xahiş məktublarının hazırlanması qaydalarını;
FTN 5 İxtisas dilində CV-lər, hesabatlar kimi yazılı sənədlərin spesifik xüsusiyyətlərini;
FTN 6 İxtisas dilindəki sənədlərin tərcüməsində akademik yazı qaydalarını.
“Tərcümə və mədəniyyətlərarası ünsiyyət” fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)
FTN 1 İxtisas dilində danışılan ölkə haqqında ümumi məlumatı;
FTN 2 İxtisas dilində danışılan ölkənin mədəniyyəti, coğrafiyası, iqtisadiyyatı, adət-ənənələri haqqında informasiyaları;
FTN 3 İxtisas dilində danışılan ölkəyə xas davranış qaydalarını;
FTN 4 İxtisas dilində danışılan ölkədə lingvistik və paralingvistik xüsusiyyətləri;
FTN 5 İxtisas dilində danışılan ölkə biliklərinin mədəniyyətlərarası ünsiyyətdə rolunu;
FTN 6 İxtisas dilində danışılan ölkə haqqında ümumi məlumatların tərcümə qaydalarını.
“İlkin tərcümə vərdişləri” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)
FTN 1 Hədəf və məxəz dillərində ilkin tərcümə qaydalarını;
FTN 2 Tərcümə prosesi zamanı lüğətlərdən düzgün istifadə qaydalarını;
FTN 3 Yadda saxlama mexanizminin sadə formasının tətbiqi qaydalarını;
FTN 4 Hədəf və məxəz dildə sadə mətnlər üzərində təhlil qaydalarını;
FTN 5 Hədəf və məxəz dillərində ilkin tərcümə prosesində qarşıya çıxan çətinliklərin aradan qaldırılması yollarını;
FTN 6 Tərcümə prosesində transformasiya qaydalarını.
“Sənədləşmə və terminologiya” fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)
FTN 1 Tərcümə prosesi zamanı ixtisas dili üzrə sənədləşdirmə və terminologiya qaydalarını;
FTN 2 Hədəf və məxəz dillərinə tərcümə zamanı terminoloji bazanı;
FTN 3 Tərcümə prosesi zamanı transliterasiya qaydalarını;
FTN 4 Tərcümə prosesi zamanı hədəf və məxəz dillərdə sənədləşdirmə qaydalarını;
FTN 5 Terminlər bankından düzgün istifadə qaydalarını;
FTN 6 Hədəf və məxəz dillərinə tərcümə zamanı terminologiyanın transformasiya qaydalarını.

“Yazılı mətnin şifahi tərcüməsi” fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Hədəf və məxəz dillərdə yazılı mətnin şifahi tərcümə qaydalarını;

FTN 2 Hədəf və məxəz dillərdə müxtəlif sahələrə (ictimai-siyasi, hüquqi-inzibati, iqtisadi, neft-qaz, bədii və s.) aid terminləri;

FTN 3 Hədəf və məxəz dillərə yazılı mətnin şifahi tərcüməsi zamanı mətnləri düzgün təhlil etmək qaydalarını;

FTN 5 Hədəf və məxəz dillərə yazılı mətnin şifahi tərcüməsi zamanı lingvistik və paralingvistik qaydaları;

FTN 6 Hədəf və məxəz dillərə yazılı mətnin şifahi tərcüməsi zamanı diqqətin konsentrasiyası qaydalarını.

“Ardıcıl tərcümə və qeydgötürmə texnikası” fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Hədəf və məxəz dillərinə tərcümə zamanı ardıcıl tərcümə qaydalarını;

FTN 2 Hədəf və məxəz dillərinə ardıcıl tərcümə zamanı qeydgötürmə texnikasının tətbiqi qaydalarını;

FTN 3 Hədəf və məxəz dillərdə müxtəlif sahələr üzrə dinlənən audio-videoyazıların ardıcıl tərcümə qaydalarını;

FTN 4 Hədəf və məxəz dillərdə şifahi mətnlərin və ya aparılan danışıqların ardıcıl tərcümə etmək qaydalarını;

FTN 5 Hədəf və məxəz dillərdə qeydgötürmənin texniki qaydalarını;

FTN 6 Hədəf və məxəz dillərinə ardıcıl tərcümə zamanı qeydgötürmədə lingvistik xüsusiyyətləri.

“Kompüter tərcümə proqramları” fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Maşın tərcüməsi sahəsində texniki qaydaları;

FTN 2 Maşın tərcüməsi üçün zəruri terminoloji bazanı;

FTN 3 Kompüter tərcüməsi zamanı MEMO Q, TRADUS və s. proqram təminatından istifadə qaydalarını;

FTN 4 Proqram təminatından istifadə zamanı kompüterdə leksik bazanın yaradılması qaydalarını;

FTN 5 Maşın tərcüməsi zamanı terminoloji bazanın işlənmə prosesində lingvistik xüsusiyyətləri;

FTN 6 Kompüter tərcüməsi zamanı tərcüməçinin istinad etdiyi mənbələri.

“Yazılı tərcümə” fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 İxtisas dili üzrə hədəf və məxəz dillərinə yazılı tərcümə qaydalarını;

FTN 2 İxtisas dili üzrə hədəf və məxəz dillərinə yazılı tərcümə zamanı lüğətlərdən istifadə qaydalarını;

FTN 3 İxtisas dili üzrə hədəf və məxəz dillərinə tərcümə olunmuş mətnlərin düzgün təhlil qaydalarını;

FTN 4 Hədəf və məxəz dillərində hüquqi-inzibati, iqtisadi, neft-qaz, bədii və s. sahələrə aid terminoloji bazanı;

FTN 5 İxtisas dili üzrə hədəf və məxəz dillərinə yazılı tərcümə zamanı lingvistik xüsusiyyətləri;

FTN 6 Hədəf və məxəz dillərinə yazılı tərcümə zamanı akademik yazı normalarını.

“Şifahi tərcümə” fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 İxtisas dili üzrə hədəf və məxəz dillərinə şifahi tərcümə qaydalarını;

FTN 2 Şifahi tərcümə zamanı peşəkar tərcüməçiyə lazım olan etik davranış qaydalarını;

FTN 3 İxtisas üzrə hədəf və məxəz dillərinə şifahi tərcümə zamanı lüğətlərdən düzgün istifadə qaydalarını;

FTN 4 Şifahi tərcümə zamanı hüquqi-inzibati, iqtisadi, neft-qaz, bədii və s. sahələrə aid terminoloji bazanın istifadə qaydalarını;

FTN 5 Şifahi tərcüməçiyə cəldlik, rəvanlıq, yaddaş üçün zəruri olan qaydaları;

FTN 6 Şifahi tərcümənin sinxron və ardıcıl formalarının özəlliklərini.

“Tərcümə nəzəriyyəsi” fənn üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Tətbiqi dilçiliyin bir sahəsi kimi tərcümə prosesi ilə bağlı olan əsas nəzəriyyələri;

FTN 2 Tərcümə sahəsinə aid metodların, prinsiplərin, tendensiyaların elmi əsaslarını;

FTN 3 Tərcümə prosesi zamanı zəruri olan tərcümə nəzəriyyəsini;
FTN 4 Tərcümə nəzəriyyəsi biliklərinin dillərarası transformasiyasındakı rolunu;
FTN 5 Tərcümə məktəbləri ilə bağlı daha geniş məlumatları;
FTN 6 Tərcüməşünaslıq elmində daha geniş nəzəri bazanı.

“Mülki müdafiə” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Fövqəladə hadisələrin təsnifatı, onların tam xarakteristikası, Mülki müdafiənin yaranma tarixi, onun FH-da rolu və vəzifələrini öyrənmək. Mülki müdafiə ilə bağlı normativ-hüquqi sənədləri bilmək;
FTN 2 Müasir dövüdə sülh və müharibə dövürlərində Mülki müdafiənin rolunu və vəzifələrini bilmək. Texnogen FH-də hadisələrin qarşısının alınması yolları, bakterioloji, kimyəvi və radiasiya şəraitində əhalinin davranış qaydalarını, mahiyyətini bilmək. Karantin, observasiya şəraitində, sanitar təmizliyi, ərazinin dezinfeksiyası, kimyəvi zəhərlənmə ocaqlarında deqazasiya, radiasiya şəraitində isə dezaktivasiya üsullarını bilmək;
FTN 3 Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması üçün Dövlət sisteminin rolu və vəzifələrini bilmək. Hərbiləşdirilməmiş mülki müdafiə dəstələrinin yaradılmasını öyrənmək;
FTN 4 Fövqəladə hallar zamanı əhalinin mühafizəsinin təşkilini həyata keçirmək. Kollektiv mühafizə qurğuları və onlardan istifadə qaydalarını bilmək. Fərdi mühafizə vasitələri və onlardan istifadə qaydalarını bilmək. Fövqəladə hallar zamanı əhalinin köçürülməsini bacarmaq. Fövqəladə hallar zamanı əhalinin səmərəli mühafizəsinin təşkilini bacarmaq. Kollektiv mühafizə qurğuları və onlardan istifadə qaydalarını bacarmaq. Fərdi mühafizə vasitələri və onlardan istifadə qaydalarını bilmək. Fövqəladə hallar zamanı əhalinin köçürülməsini həyata keçirmək;
FTN 5 Mülki müdafiə kəşfiyyatının təşkili və aparılması qaydalarını bilmək. Radiasiya və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarını işlətməyi bacarmaq. Mülki müdafiə üzrə idarətmə, mülki müdafiə qərargahları və onların əsas vəzifələrini bilmək;
FTN 6 FH-in nəticələrinin aradan qaldırılması yollarını bilmək. Qəza- xilas etmə və digər təxirəsalınmaz işlərin dağıntı ocaqlarında təşkil etmək və aparılmasını həyata keçirmək. Əhalinin mülki müdafiə sahəsində hazırlanmasının prinsiplərini öyrənmək. Fövqəladə hadisələr zamanı dağıntı ərazisində ilk tibbi yardım aparmağı bacarmaq.

